

stiju. Božji život u nama živi i djeluje po euharistiji. Ona je hrana duhovnog života u nama i postaje izvor milosti za nova nadahnuća. Tu se događa konkretna primjena spasenja i otkupljenja sada u Crkvi. Tako se povezuje tajna Utjelovljenja i otajstvo euharistije.

„Po njemu — euharistiji — postajemo dionici božanskoga života. Mi se preobrazujemo u onoga koga primamo; uključeni smo u beskrajni dinamizam ljubavi. U nama se tada — po euharistiji — preobrazuje i sav svemir. Po Kristu — euharistiji, koja je sakrament jedinstva, mi se sjedinjujemo sa svim ljudima, koje on u svojoj ljubavi obuhvaća tvoreći svoju Crkvu.

Euharistija je izvor vrhunarnoga života, mira i ljubavi; snaga Crkve i svijeta — zalog i stvarnost vječnosti.”

Ono što je Otac nebeski, kao izvor života i mira, zamislio i ostvario po svom planu po Utjelovljenju za sve ljude po svome Sinu, izvoru svjetla za svakoga čovjeka; to se u euharistiji ostvaruje, i primjenju se plodovi Isusovog otkupljenja, njegove muke, smrti i uskrsnuća na sve dionike tajne euharistije.

U ovoj knjizi će se naći obilan materijal za razmatranje i duhovni život. Tu je sadržana nauka i vjera Crkve, temeljena na objavi, o euharistiji. Tu su i misli tolikih umova i svetaca — koji su u euharistiji našli sebe i Boga! Ne smije se zaboraviti da je euharistija „vrelo i vrhunac sveukupnog kršćanskog života“ i sakrament jedinstva nas s Bogom i nas po Bogu sa svim ljudima. To je tajna o kojoj trebamo znati, ali koju treba ljubiti, jer ona i nas pretvara u Ljubav. Zato je euharistija kruh svagdanji, zato nam je potrebna!

„Danas kada se želi sjediniti čovjeka na principima čistog humanističkog ateizma, ona nam je potrebna. Samo ona ima u sebi snagu besmrtnosti, snagu živoga Boga. Samo ona može da svlada u dušama i srcima očaj, da premosti provalije razdora izazvane grijehom; da spasi od beznađa i bezdana propasti. Jer samo je jedan Bog, samo je jedna ljubav, koja nam se u euharistiji predaje.”

Dr Stjepan KOŽUL

TOMIĆ, C., *TAJNA VJERE*, Zagreb 1981., str. 168.

U jeku velike euharistijske obnove u zagrebačkoj nadbiskupiji, izdao je dr Celestin Tomić, OFM Conv knjigu pod gornjim naslovom, koja nam otkriva nadahnućem i sadržajem objave — snagu Riječi sakramentalno prisutne među nama.

TAJNA VJERE je Isus među nama u presvetoj euharistiji! Zato pisac donosi biblijska razmatranja euharistijskog slavlja. Možemo reći da nam se euharistija ovdje prikazuje kao otajstvo, „kako se ono najavljuje, ostvaruje i trajno posadašnjuje u povijesti spasenja.” Zato knjiga ima, uz sadržajni uvod, tri temeljna poglavlja: I. *Vrijeme priprave*, II. *Ostvarenje obećanja* i III. *Euharistija u Crkvi*.

U prvom dijelu knjige, pod naslovom *Vrijeme priprave*, pisac stručno obrađuje značenje žrtve, krvi i blagovanja u Starom zavjetu. Stvari su stručno i detaljno obrađene, te nas uvode u shvaćanje žrtve Sluge Jahvina i žrtve mesijanskog vremena. Tu nam se otkriva dublje značenje Pashe (otkupljenja), Saveza (stvaranje novog naroda), Dana pomirenja i trpljenja Sluge Jahvina za grijeha svijeta. Tako je euharistija u Starom zavjetu „naviještena, pretkazana i praslukama objavljena.” Ona povezuje Pashu, Savez i Dan pomirenja! Ona je „žrtva mesijanskog doba, kao žrtva čista, na kojoj sudjeluju svi narodi zemlje, kao izraz istinskog kulta, kulta u duhu i istini, koji je započeo Isusovim dolaskom.” Ali u Isusovoj žrtvi ne smijemo gledati samo neku sliku, metaforu, neki cjelovitiji način govora u smislu starozavjetnih žrtvi, samo nešto savršeniji. Kristova žrtva je istinska žrtva, „koja ostvaruje izvorno značenje žrtve: prinos i unutarnje darivanje, predanje svoga tijela kao žrtvu Bogu za spas čovječanstva i unutarnji čin prihvaćanja Očeve volje u ljubavi prema Ocu i ljudima.”

Zato u drugom dijelu knjige, pod naslovom *Ostvarenje obećanja*, pisac pokazuje kako se ono obećano i pretkazano u Starom zavjetu počelo ostvarivati u Isusu Kristu. Zato tumači razne vrste blagovanja u Izraelu kao znak: gozba bratstva, subotnje blagovanje i vazmeno blagovanje. U te okvire želi smjestiti posljednju (tajnu) večeru. U okvir Pashe i pashalne večere, stavlja se nova Pasha i novi sadržaj. Ta nova pasha je spomen-čin spasiteljskog Kristova djela, na kojemu vjernici sada postaju di-

onici, pričesnici Gospodnjeg stola i ujedno proročki naviještaju konačno i potpuno zajedništvo s Kristom. Tako i euharistija, kao i starozavjetna Pasha, *samo na stvarni potpuni način* u sebi uključuje dimenziju prošlosti, uprisutnjenje u sadašnjosti s pogledom u budućnost. Ona je žrtvena gozba, večera zajedništva Božjeg naroda. U tom kontekstu pisac detaljno obrađuje novozavjetne izvještaje o ustanovi euharistije, gdje se vidi da je euharistija žrtva i gozba, da je sakrament pashalnog otajstva. Tu se ističe važnost novog Saveza, što ga Krist sklapa u svojoj krvi. On je „kruh života“, kako to proizlazi iz analize Isusovih tekstova o euharistiji, koja je prema Ivanu više žrtva nego gozba. U Isusu se ostvaruje nova Pasha, novi Savez i novi Dan pomirenja za sve ljude.

U trećem poglavlju, koje nosi naslov *Euharistija u Crkvi*, obrađuje se *tajna vjere*, „lomljenje kruha“ prema zapisima u Djelima apostolskim, navodi se konkretni primjer iz Troade pod vodstvom sv. Pavla iz Korinta — gdje Pavao daje smjernice i dublje teološko tumačenje. Obrađuje se tajna Kristove prisutnosti u euharistiji, pretvorba i način prisutnosti. Pojmovi „transsignifikacije“ i „transfikalizacije“ mogu pojasniti i ponešto nadopuniti, ali nikako „zamijeniti“ ono što izričemo pojmom „transspustancijacije“ kod vjere Crkve o euharistiji. Kristova prisutnost u euharistiji je osobna, stvarna i istinska; dinamička i sakramentalna, koja ostaje *tajna vjere* i može se samo u vjeri i ljubavi shvatiti. Zato je euharistija objava Crkve kao mističnog Tijela. Crkva slavi euharistiju i Crkva raste iz euharistije. Naglašena je uloga Duha Svetoga u euharistiji i Marijina povezanost s euharistijom. Euharistija je sakrament svijeta koji dolazi. Budući da je ona u srcu Crkve, čini Crkvu sakramentom spasenja, sakramentom svijeta koji dolazi, koji mora „poput Krista umrijeti da se nanovo rodi u slavi“.

Knjiga je pisana jasno, laganim stilom i pregledno. Naznačena je literatura i izvori, te pregled poglavlja i tema u sadržaju.

Iz svega jasno proizlazi: ono što je u Starom zavjetu predoznačeno u slici i obećanju, to je euharistija ostvarila, te ujedno biva zalag konačne punine u Kristu, kada dođe trenutak „novog neba i nove zemlje“. Zato je svako euharistijsko slavlje trenutak vjere. Jer euharistija ostaje duboko otajstvo, kao

što je otajstvo Krista i otajstvo njegove Crkve, ostaje *tajna vjere*.

Dr Stjepan KOŽUL

BOLONIĆ, M., OTOK KRK — KOLIJEVKA GLAGOLJICE, *Analecta croatica christiana*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981, str. 358

Već dugi niz godina pratili smo zanimljive, stručne i sadržajne rasprave i izlaganja — u Bogoslovskoj smotri — Mihovila Bolonića o svećenicima glagoljašima i njihovu djelovanju na Krku i izvan njega. U tim raspravama bilo je govora o seoskim kaptolima u krčkoj biskupiji, o njihovom liturgijskom i kulturnom djelovanju, što nam je svima otvaralo oči i davalo nove poglede na zaslužne djelatnike naše duhovne i kulturne baštine.

Konačno je pisac učinio jednu vrlo važnu stvar. Sve ono — što je plod njegovog dugogodišnjeg marljivog i strpljivog znanstvenog rada; ono što je objavljivao u Bogoslovskoj smotri, Krčkom zborniku, Senjskom zborniku i slično — povezo je u jednu cjelinu i objavio bogatu i sadržajnu knjigu, velikog formata, pod gornjim naslovom.

Sam autor u uvodu navodi glavni razlog svome pisanju: „Kad sam se pred više od dvadeset godina počeo intenzivnije baviti studijem krčkih glagoljaša, bila mi je prvenstvena želja upoznati našu hrvatsku javnost s našim popovima glagoljašima — najprije krčkim, a po njima i drugim hrvatskim glagoljašima širom naše lijepe domovine. Zbog nepoznavanja stvari, tj. zbog nepoznavanja života i djelovanja naših glagoljaša, kao i okoline u kojoj su oni živjeli i djelovali, mnogi su o njima imali kojekakve krive pojmove i predrasude, ponajviše negativne. Stoga sam odlučio da na temelju arhivske građe i objavljene literature bacim u tom smislu nešto više jasnoće i svjetla, kako bi naša hrvatska kulturna javnost u pravom smislu doživjela hrvatske popove glagoljaše — pionire hrvatske pismenosti i književnosti.“

To što si je pisac stavio u zadatak ostvario je ovom knjigom. Ona je plod višegodišnjeg stručnog, znanstvenog i istraživačkog rada.